

1. UWAGI METODYCZNE

Turystyka to ogół czynności osób podróżujących i przebywających w miejscu poza ich zwykłym otoczeniem przez okres nieprzekraczający 12 miesięcy, w celach wypoczynkowych, służbowych lub innych, z wyłączeniem celu podjęcia pracy zarobkowej.

Uczestnikami turystyki są **odwiedzający**. Kategoria ta dotyczy **turystów** (tzn. odwiedzających, którzy przynajmniej przez jedną noc korzystali z miejsc zbiorowego lub indywidualnego zakwaterowania w odwiedzanym miejscu) i **odwiedzających jednodniowych (beznoclegowych)**¹.

1.1. ŹRÓDŁA I ZAKRES DANYCH

BAZA NOCLEGOWA TURYSTYKI

Informacje o stanie i wykorzystaniu bazy noclegowej turystyki pochodzą ze stałych badań statystycznych prowadzonych przez Główny Urząd Statystyczny na formularzach „Sprawozdanie o wykorzystaniu turystycznego obiektu zbiorowego zakwaterowania” oznaczonych symbolami KT-1 (sprawozdanie miesięczne, z wyjątkiem lipca) i KT-1a (sprawozdanie za lipiec).

MUZEA

Informacje na temat muzeów pochodzą ze stałego, rocznego badania prowadzonego przez Główny Urząd Statystyczny na formularzu K-02 („Sprawozdanie z działalności muzeum i instytucji paramuzealnej”).

POZASTATYSTYCZNE ŹRÓDŁA INFORMACJI

Dane o ruchu granicznym opracowywane są na podstawie rejestracji prowadzonej przez Straż Graniczną. Jest to prowadzona w sposób ciągły ewidencja osób i środków transportu odprawionych na wszystkich przejściach granicznych. Dane statystyczne opracowywane są w okresach miesięcznych dla każdego przejścia granicznego imiennie.

Informacje statystyczne dotyczące stanu i działalności klubów i kół PTTK opracowane zostały na podstawie rocznej sprawozdawczości tej organizacji (TK-0).

Dane o turystyce w parkach narodowych opracowano na podstawie informacji Ministerstwa Środowiska.

Wykorzystano informacje uzyskane bezpośrednio od instytucji takich jak:

- Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe,
- Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe,
- Stowarzyszenie Flisaków Pienińskich na rzece Dunajec w Sromowcach Niżnych,
- P.P.H.U. „Centrum” sp. z o.o. w Nowym Sączu,
- „Eurogięlda Czchów-Jurków” sp. z o.o.

Ponadto wykorzystano publikacje książkowe, strony internetowe oraz przepisy prawne o: Ojcowskim Parku Narodowym, Gorcezańskim Parku Narodowym, Szlaku Architektury Drewnianej, kolejkach i wyciągach narciarskich oraz Wodnym Ochotniczym Pogotowiu Ratunkowym – opisane szczegółowo w przypisach.

1.2. OBJAŚNIENIA PODSTAWOWYCH POJĘĆ

Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania definiowane są jako obiekty, które oferują podróżnym nocleg w pokojach lub innych pomieszczeniach, przy czym liczba oferowanych miejsc musi być większa niż pewne określone minimum, wynikające z potrzeb pojedynczej rodziny. Wszystkie miejsca w obiekcie muszą podlegać wspólnemu zarządowi na zasadach komercyjnych, nawet jeśli obiekt nie ma charakteru dochodowego.

¹ „Metodologia Unii Europejskiej w dziedzinie statystyki turystyki”, GUS, Departament Warunków Życia, Warszawa 1998.

Do **obiektów hotelowych** zaliczono: hotele, motele, pensjonaty i inne obiekty hotelowe.

Do **pozostałych obiektów** zaliczono: domy wycieczkowe, schroniska, schroniska młodzieżowe, szkolne schroniska młodzieżowe, ośrodki wczasowe, ośrodki kolonijne, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, domy pracy twórczej, zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych, kempingi, pola biwakowe, ośrodki do wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego, zakłady uzdrowiskowe, pozostałe niesklasyfikowane.

W badaniu przyjęto następujące definicje poszczególnych obiektów noclegowych:

Hotel — obiekt hotelarski zlokalizowany głównie w zabudowie miejskiej, dysponujący co najmniej 10 pokojami, w tym większość miejsc w pokojach jedno- i dwuosobowych, świadczący szeroki zakres usług związanych z pobytem klientów. Każdy hotel musi świadczyć usługi gastronomiczne. W zależności od wyposażenia obiektu i zakresu świadczonych usług wyróżnia się pięć kategorii hoteli: najwyższa — 5 gwiazdek, najniższa — 1 gwiazdka.

Motel — obiekt hotelarski zlokalizowany przy trasach komunikacji drogowej, który poza usługami hotelarskimi przystosowany jest również do świadczenia usług motoryzacyjnych i dysponuje parkingiem. Motel musi posiadać co najmniej 10 pokoi, w tym większość miejsc w pokojach jedno- i dwuosobowych. Każdy motel musi świadczyć usługi gastronomiczne. W zależności od wyposażenia obiektu i poziomu świadczonych usług rozróżnia się pięć kategorii moteli: najwyższa — 5 gwiazdek, najniższa — 1 gwiazdka.

Pensjonat — obiekt hotelarski, który świadczy usługi hotelarskie łącznie z całodziennym wyżywieniem i dysponuje co najmniej 7 pokojami. Musi świadczyć usługi gastronomiczne. W zależności od wyposażenia obiektu i zakresu świadczonych usług rozróżnia się pięć kategorii pensjonatów: najwyższa — 5 gwiazdek, najniższa — 1 gwiazdka.

Inny obiekt hotelowy — obiekt noclegowy, podzielony na pokoje, podlegający jednemu zarządowi, świadczący pewne usługi, w tym przynajmniej codzienne sprzątanie pokoi, ślanie łóżek i mycie urządzeń sanitarnych (np. obiekt spełniający zadania hotelu, motelu lub pensjonatu, któremu nie została nadana kategoria).

Dom wycieczkowy — obiekt położony na obszarze zabudowanym lub w pobliżu zabudowy, posiadający co najmniej 30 miejsc noclegowych, dostosowany do samoobsługi klientów oraz świadczący minimalny zakres usług związanych z pobytem klientów. Każdy dom wycieczkowy musi posiadać przynajmniej jedną placówkę gastronomiczną. W zależności od wyposażenia obiektu i zakresu świadczonych usług domy wycieczkowe dzieli się na trzy kategorie: najwyższa — kat. I, najniższa — kat. III.

Schronisko — obiekt położony poza obszarem zabudowanym, przy szlakach turystycznych, świadczący minimalny zakres usług związanych z pobytem klientów. Schronisko posiada przynajmniej jedną placówkę gastronomiczną. Pojęcie „schronisko” nie obejmuje schronisk młodzieżowych.

Schronisko młodzieżowe — obiekt przeznaczony do indywidualnej i grupowej turystyki młodzieżowej, dostosowany do samoobsługi klientów. Schronisko młodzieżowe jest placówką zlokalizowaną w samodzielnym budynku lub w wydzielonej części budynku. W zależności od wyposażenia obiektu i zakresu świadczonych usług schroniska młodzieżowe dzieli się na trzy kategorie: najwyższa — kat. I, najniższa — kat. III.

Szkolne schronisko młodzieżowe — placówka oświatowo-wychowawcza umożliwiająca rozwijanie zainteresowań i uzdolnień oraz korzystanie z różnych form wypoczynku i organizacji czasu wolnego.

Ośrodek wczasowy — obiekt (lub zespół obiektów) noclegowy przeznaczony i przystosowany do świadczenia wyłącznie lub głównie usług związanych z wczasami.

Ośrodek kolonijny — obiekt (lub zespół obiektów) noclegowy przeznaczony i przystosowany do świadczenia wyłącznie lub głównie usług związanych z koloniami.

Ośrodek szkoleniowo-wypoczynkowy — obiekt (lub zespół obiektów) noclegowy przeznaczony i przystosowany trwale do przeprowadzania kursów, konferencji, szkoleń oraz zjazdów itp. Może być także wykorzystany do świadczenia usług wczasowych.

Dom pracy twórczej — obiekt, w którym są zapewnione właściwe warunki do wykonywania pracy twórczej i wypoczynku twórców, wykorzystywany również (głównie przez ich rodziny) jako ośrodek wczasowy. Obiekt ten musi posiadać stałe urządzenia grzewcze.

Zespół ogólnodostępnych domków turystycznych — domek turystyczny to budynek niepodpiwniczony, posiadający nie więcej niż cztery pokoje, dostosowany do świadczenia usług typu hotelarskiego. Domki turystyczne mogą tworzyć zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych oraz organizacyjnie wchodzić w skład innych obiektów noclegowych.

Kemping — teren zwykle zadrzewiony, strzeżony, oświetlony, mający stałą obsługę recepcyjną i wyposażony w urządzenia (sanitarne, gastronomiczne, rekreacyjne) umożliwiające turystom nocleg w namiotach, mieszkalnych przyczepach samochodowych, a także przyrządzanie posiłków oraz parkowanie pojazdów samochodowych. W zależności od wyposażenia obiektu i zakresu świadczonych usług, kempingi dzieli się na cztery kategorie: najwyższa — 4 gwiazdki, najniższa — 1 gwiazdka.

Pole biwakowe — wydzielone miejsce w terenie zadrzewionym, niestrzeżone, oznakowane i ogrodzone prowizorycznie, umożliwiające turystom nocleg w namiotach. Na polu biwakowym znajdują się punkty poboru wody pitnej, podstawowe urządzenia sanitarne i tereny rekreacyjne.

Ośrodek do wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego — zespół obiektów i urządzeń zlokalizowanych w niedużej odległości od aglomeracji miejskiej, w bezpośrednim sąsiedztwie terenów o walorach przyrodniczych korzystnych dla rekreacji, w strefach z zapewnioną komunikacją środkami przewozu publicznego. Ośrodek wyposażony jest zgodnie z potrzebami krótkotrwałego wypoczynku i rekreacji. Umożliwia obsłużenie jednocześnie znacznej liczby osób o różnych upodobaniach. Obiekty noclegowe wchodzące w skład ośrodka mogą być wykorzystywane na potrzeby wczasów.

Zakład uzdrowiskowy — zakład świadczący usługi w zakresie opieki zdrowotnej położony na terenie uzdrowiska i wykorzystujący przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych naturalne zasoby lecznicze uzdrowiska.

Pozostałe niesklasyfikowane — obiekty, które w czasie niepełnego wykorzystania zgodnie z ich przeznaczeniem lub w części, pełnią funkcję obiektu noclegowego dla turystów. Są to m.in. internaty, domy studenckie, hotele robotnicze itp.

Do 2004 r. do grupy „Pozostałe niesklasyfikowane” zaliczano obiekty niespełniające wymagań kategoryzacyjnych dla poszczególnych rodzajów obiektów.

Od 2004 r. do grupy „Obiekty hotelowe (hotelopodobne)” wprowadzono podgrupę „Inny obiekt hotelowy”, zaś do grupy „Pozostałe obiekty zbiorowego zakwaterowania” — „Szkolne schronisko młodzieżowe”.

Placówki gastronomiczne w obiektach turystycznych zbiorowego zakwaterowania obejmują wszystkie zakłady i punkty gastronomiczne zlokalizowane na terenie danego obiektu. Do barów zaliczono także: kawiarnie, winiarnie, piwiarnie, jadłodajnie itp.; do punktów gastronomicznych — także smażalnie, pijalnie, lodziarnie, bufety itp.

W badaniu bazy noclegowej turystyki zastosowano następujące rozwiązania:

- dane dotyczące obiektów i miejsc noclegowych obejmują wszystkie obiekty czynne w dniu 31 VII oraz obiekty nieczynne w tym dniu, ale czynne w innych dniach badanego miesiąca; przyjęto dla nich maksymalną liczbę miejsc,
- przez obiekt czynny rozumie się obiekt, którego co najmniej część była dostępna dla turystów (niezależnie od tego, czy był on faktycznie wykorzystywany) w badanym okresie,
- stopień wykorzystania obiektu — wyrażony w procentach — wynika z porównania faktycznie udzielonych noclegów i nominalnej liczby miejsc noclegowych (suma miejsc noclegowych przygotowanych dla turystów w każdym dniu działalności obiektu), a dodatkowo dla hoteli, moteli, pensjonatów i innych obiektów hotelowych — z porównania faktycznie wynajętych pokoi i nominalnej liczby pokoi,
- osoby korzystające, to liczba osób (turystów), które rozpoczęły pobyt w obiekcie w danym miesiącu (tj. zostały zameldowane); oznacza to, że osoby przebywające na przelomie miesiący w opracowaniach ujmowane są tylko raz, czyli będą wykazywane tylko w jednym miesiącu (tj. w chwili zameldowania),
- udzielone noclegi to iloczyn liczby osób korzystających i ilości dni (nocy) ich pobytu,
- wynajęte pokoje w hotelach, motelach, pensjonatach i innych obiektach hotelowych stanowią sumę pokoi wynajętych w każdym dniu działalności obiektu, bez względu na liczbę osób nocujących w tych pokojach.

W statystyce ruchu granicznego przyjęto następujące rozwiązania:

- w badaniu rejestrowane są przekroczenia granicy (dokonane odprawy), a nie osoby,
- dane dotyczące przyjazdów i wyjazdów zagranicznych obejmują ruch osób przekraczających granicę na podstawie paszportów oraz na podstawie innych dowodów tożsamości; nie uwzględnia się natomiast obsługi środków transportu i pozostałego ruchu,
- w liczbie wyjazdów obywateli polskich za granicę uwzględnione są także osoby posługujące się paszportami konsularnymi i dyplomatycznymi oraz osoby wyjeżdżające na stałe za granicę,
- liczba cudzoziemców przybyłych do Polski obejmuje również osoby przyjeżdżające na stałe.

Szlaki turystyczne — są to trasy (przede wszystkim piesze) wytyczone w terenie ze względu na walory krajobrazowe (z uwzględnieniem warunków bezpieczeństwa turystów i przepisów ochrony środowiska) i oznaczone umownymi znakami umożliwiającymi odnalezienie właściwej drogi — zalecanej lub obligatoryjnej.

Turystyka kulturalna obejmuje działania związane z kulturą, podejmowane przez odwiedzających, oraz podaż produktów oferowanych odwiedzającym, nastawionym na poznawanie kultury w czasie swego wyjazdu.

Zwiedzanie wystaw, muzeów, udział w wydarzeniach artystycznych jest określane mianem „działalności” kulturalnej. Działalność ta stanowi część „turystyki kulturalnej”.

1.3. POZOSTAŁE UWAGI

- Nazwy „województwo małopolskie” i „Małopolska” są używane zamiennie.
- Z dniem 1 stycznia 2006 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2005 r. w sprawie ustalenia granic niektórych gmin i miast oraz nadania miejscowościom statusu miasta (Dz. U. z 2005 r. Nr 141, poz. 1185):
 - gmina wiejska Zakliczyn (o powierzchni 402,35 ha) w powiecie tarnowskim uzyskała status miasta. Powstała gmina miejsko-wiejska Zakliczyn;
 - do miasta Wieliczka w gminie Wieliczka w powiecie wielickim włączono część obszaru wsi Czarnochovice, o łącznej powierzchni 3,37 ha z gminy Wieliczka;
 - ustalono granice następujących gmin:
 - a) gminy Trzebinia w powiecie chrzanowskim i gminy Krzeszowice w powiecie krakowskim — przez włączenie do dotychczasowego obszaru gminy Trzebinia części obszaru wsi Wola Filipowska stanowiącego część obszaru obrębu ewidencyjnego Wola Filipowska, o łącznej powierzchni 6,94 ha z gminy Krzeszowice,
 - b) gminy Czernichów w powiecie krakowskim i gminy Brzeźnica w powiecie wadowickim — przez włączenie do dotychczasowego obszaru gminy Czernichów części obszaru wsi Chrzastowice (przys. Koło) stanowiącego część obszaru obrębu ewidencyjnego Chrzastowice o łącznej powierzchni 81,81 ha, oraz części obszaru wsi Łączany (przys. Sokółka) stanowiącego część obrębu ewidencyjnego Łączany o łącznej powierzchni 87,71 ha z gminy Brzeźnica.
- W tablicy 22 zamieszczono gminy, w których znajdowały się turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania.
- Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.
- Ze względu na elektroniczną technikę przetwarzania danych w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości „ogółem”.